

Бондаревська І.О. Соціальна ідентичність та довіра як чинники формування консолідованої громадської думки щодо інновацій в освіті / І.О. Бондаревська // Всеукраїнська Інтернет-конференція «Психолого-педагогічні засади розвитку професіоналізму освітян в умовах реалізації Концепції Нової української школи» (Київ – Рівне, 29 березня 2018). – К. : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»; Рівне: РОППО, 2018. – С. 12–14. [Електронний ресурс].

Бондаревська І. О.,
старший науковий співробітник
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України,
доцент кафедри психології управління ЦППО
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,
кандидат психологічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ДОВІРА ЯК ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЩОДО ІННОВАЦІЙ В ОСВІТІ

Постановка проблеми. Розгляд соціальної ідентичності та довіри як чинників формування консолідованої громадської думки обумовлено загальними соціальними процесами, які пов'язані з формуванням соціальної ідентичності, довіри і громадської думки.

Виклад основного матеріалу. Почнемо з *соціальної ідентичності*, яка виступає, на наш погляд, основою формування консолідованої громадської думки. На основі теоретичного аналізу феномену соціальної ідентичності автором розроблено модель соціальної ідентичності (див. рис. 1), яка включає в себе смисловий зміст та стиль міжособистісної взаємодії, в якому він проявляється. Оскільки смисловий зміст соціальної ідентичності складається із системи цінностей та атитюдів, цінності знаходяться в центрі та найменше підпорядковані змінам, атитюди складають прошарок, який слідує за цінностями, і більше підпорядковані змінам, ніж цінності. Третій прошарок, стиль міжособистісної взаємодії, ще більше підпорядкований

змінам, ніж два попередніх. І, насамкінець, зовнішній прошарок, поведінка в конкретній ситуації взаємодії, найбільше підпорядкована впливам, що може проявлятися, наприклад, у процесі участі в навчальних або тренінгових програмах.

Всі компоненти даної моделі соціальної ідентичності нерозривно пов'язані з консолідованою громадською думкою. Так, до стилів міжособистісної взаємодії і поведінки в конкретній ситуації взаємодії можна віднести такі показники консолідованої громадської думки як соціально-психологічного явища на рівні індивідуальної свідомості, виділені П. Д. Фроловим [1], як наявність бажання та готовність спілкуватися, домовлятися, орієнтація на правила досягнення спільної позиції, спільного бачення, ведення суперечок, вирішення конфліктів, готовність носіїв громадської думки змінювати її або, навпаки, бажання впливати на інших. Орієнтація на певні правила, з точки зору П. Д. Фролова [1], дозволяє визначити тип і перспективи консолідації громадської думки і суспільства в цілому.

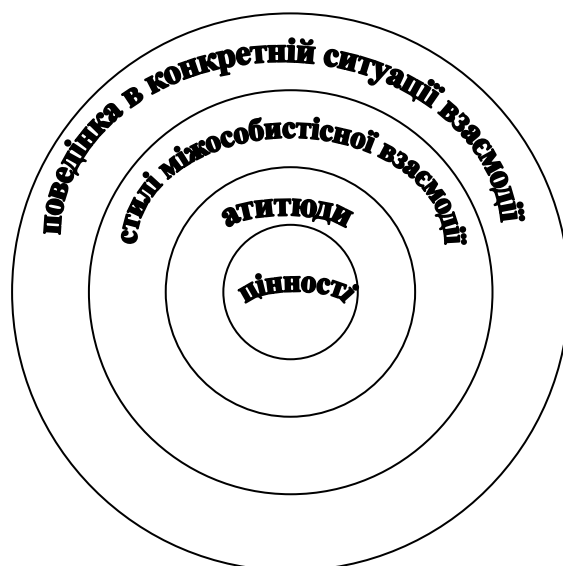

Рис. 1. Модель соціальної ідентичності

Стосовно смислового змісту соціальної ідентичності, а саме цінностей і атитюдів, то цінності і атитюди соціальної групи, з якою ідентифікує себе людина, визначають те, яку думку людина реконструює. При цьому, чим

більш вираженою буде соціальна ідентичність в системі соціальних ідентичностей особистості, тим більш значущим для людини є думка даної соціальної групи.

Крім прояву соціальної ідентичності, при визначенні значущості думки певної соціальної групи, велике значення має актуальність даної соціальної ідентичності. Нагадаємо, що актуальність обумовлена ситуацією, контекстом взаємодії.

Наприклад, етнічна ідентичність може не бути вираженою в системі соціальних ідентичностей особистості, але в ситуації, коли людина потрапляє в групу, в якій більшість складають представники іншої етнічної групи, особливо, якщо дана ситуація має конфліктний характер, етнічна ідентичність стає актуальною. Якщо такі ситуації повторюються, етнічна ідентичність може стати вираженою у системі соціальних ідентичностей особистості. Відповідно, важливими для людини стануть думки, які він / вона приписують своїй етнічній групі.

Прагнення до позитивного соціального порівняння на користь інгрупи (інгруповий фаворитизм) обумовлює тенденцію більш позитивно оцінювати думки, що приписуються групі, з якою ідентифікує себе людина (інгрупі), ніж думки, що приписуються іншій групі (аутгрупі). Це явище може згладити наявність більш загальних надгрупових цінностей, оскільки цінності являються більш трансцендентними критеріями для міжгрупового порівняння, ніж думки.

Відповідно до моделі соціальної ідентичності, думки знаходяться на тому ж рівні, що й атитюди. На наш погляд, консолідовану громадську думку можна сформувати при наявності між групами загальних цінностей і розробці загальноприйнятих правил взаємодії, тоді розходження в думках можна звести до допустимого мінімуму. У такому випадку, існування загальних міжгрупових цілей буде слугувати додатковим фактором зниження інгрупового фаворитизму.

Формування консолідованої громадської думки, на наш погляд, не можливо без певного рівня *довіри* між членами інгрупи та аутгрупи. Так, П. Д. Фролов [1] наголошує на необхідності враховувати особливості емоційного компонента відносин між представниками різних спільнот для визначення рівня консолідації громадської думки. У першу чергу слід звернути увагу на ступінь довіри, співчуття та взаєморозуміння між тими, хто дотримується різних поглядів. Відсутність довіри, негативне емоційне сприйняття можуть зруйнувати ті цінності і смисли, які об'єднували суспільство [1].

Коли представники різних соціальних груп, що мають відмінні погляди, навіть при наявності спільних цінностей, виявляють несумісні стилі міжособистісної взаємодії, правила взаємодії, що суперечать прийнятим в іншій групі, загострення негативних емоцій призводить до руйнування довіри і, як наслідок, розходження в розумінні раніше спільних цінностей.

Висновки. Щодо консолідованої громадської думки на закінчення необхідно відзначити, що довіра, частково ґрунтуючись на загальній соціальній ідентичності, є необхідною умовою формування консолідованої громадської думки. У свою чергу, консолідовану громадську думку посилює довіра в суспільстві, оскільки загальні погляди забезпечують менші ризики при вирішенні проблем, у тому числі й економічних. Зрозуміло, мова йде про спільні погляди, які носять продуктивний характер, що відповідає соціальним нормам.

Особливої ваги набуває консолідована громадська думка щодо конструктивних змін у різних сферах суспільного життя, у тому числі, щодо інновацій в освітній галузі як такої що сприяє розвитку прийдешніх поколінь.

Література:

1. Фролов П.Д. Консолідована громадська думка: спроба операціоналізації поняття / П.Д. Фролов // Збірник наукових статей Київського міжнародного університету й Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. Серія «Психологічні науки: проблеми і здобутки». – К.: КиМУ. 2014, Вип. 6. – С. 262 – 278.